

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sapientissima Dei Mvndvm Regentis Gvbernatio; Ex qua
pendent, quæ vulgò in Casv, Fortvna, Fato, Esse Pvtantvr**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

Capvt. IV. Nihil Fato vulgi, aut alicui necessitati stellarum esse
ascribendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52314)

CAPVT. IV.

*Nihil FATO vulgi, aut alicui neceſſi-
rati ſtellarum eſſe aſcribendum.*

§. I.

*Eoſdem plerumq; eſſe Fatorum & Fortuna
adoratores.*

Facili ſupra memorati ineuitabilis
felicitas, ſuſpicionem fortè alicui
poſſet gignere *Fati* cuiuſdam, cùm
Fatis impellentibus adactus vulgò dicatur, qui
vtiq; non ſponte, nec rarò, ſed velut ineu-
tabili neceſſitate, nolens volens vel ſemper
felix, vel ſemper eſt in felix. Et Ethnicorum
prouerbio iactatum eſt, *quod fatiſ decretum
eſſet, id nemini licere euitare.* Quam opinio-
nem didicit docuitque etiam Homerus, cu-
ius verſus ita verbatim redduntur:

Homer.
Odyſſ.
H

Poſt illic, accidet illi,

*Quod fatum Parcaq; graues in ſtamine nêrunt
Nascenti tum, cum matris promergeret aluo.*

Et qui arbitrio *Fortuna*, quæ *campi domi-
na* dicitur, aliquid, tanquam Deæ, tribuunt,
facilè in *Fati Fortuna* cognati errorem inci-
dunt, vt cum Næuio, dicant: *Fato Metelli
Roma ſunt Conſules;* aut vt, cum Priamo,
Fatis aſcribant, quod, Helenæ eſſet impu-
tan-

tardum, aut, cum Creonte, pronuncient, *Fato non repugnandum*: aut cum alio nescio quo, dicant: *Fata viam inuenient*: aut, cum Poëtis, tres Parcas esse credant, quas Cice-

Cic. l. 3.
de Nat.
Deor.

ro Erebi & Noctis filias fuisse scribit, & easdem Fata esse existimat; Hesiodus nascentibus hominibus bonum malumque conferre censet. Unde est illud Cleantis:

Ducunt volentem Fata, nolentem trahunt.
& istud Maronis:

Concordes stabili Fatorum numine Parca.

Virgil. 4.
Eclog.

Madaurensis Philosophus has ita describit. *Tres Parca, tria Fata sunt numero, cum ratione temporis facientia, si potestatem earum ad eiusdem similitudinem temporis referas. Nam, quod in fuso perfectum est, præteriti temporis habet speciem. Et quod torquetur in digitis, momenti præsentis indicat spacia. Et quod nondum ex colo tractum est, subactumque curâ digitorum, futuri & consequentis seculi posteriora videtur ostendere.* Nomina Parcarum sunt Clotho, Lachesis, Atropos, quarum prima colum tenet; altera net; tertia filum diffringit. Ab hoc filo vita pendet. Hæ textrices anas omnia negotia mortaliû dispensant, apud istos, infallibili quadam necessitate. Huic laqueum torquent, illi nent diadema. Actum

tum eſt de homine, quàm primùm natus eſt, rata ſunt omnia, ſi iſtis credas; ſub Ioue natus, certus eſt de ſceptro; ſub Mercurio, certus de patibulo.

§. II.

Nullam à Fato eſſe neceſſitatem, neq; ſtellas in libera mortalium negotia dominari.

Præſens eſt iſte ſcopulus, vt ſupra quoq; memini me dicere, ad homines in deſperationem, noſtra quoque ætate, prò dolor, inducendos. Qui etſi, ipſa *Fati* explicatio-
ne ſupra allata, ſatis maneat repulſus, hïc tamen paulò enucleatiùs eſt deſtruendus.

Multi enim *Fati* legibus ita addicunt aſtrin-
guntque omnia, vt libertatem arbitrij ma-
niſteſtè tollant. Quidam namq; opinantur,
Fatum eſſe naturalem quandam ac neceſſariã
rerum conſequentiam; eãmq; ex ipſis aſtris
deducunt. *Homines quando Fatum audiunt,*

S. Augu-
ſtin. lib.
5. de Ci-
uit. cap. 1.

inquit S. Auguſtinus, *non intelligunt, uſita loquendi conſuetudine, niſi vim poſitionis ſi-
derum qualis eſt, quando quis naſcitur, vel cõ-
cipitur.* Alij inquiunt, *Fatum eſſe indeclina-
bilem rerum ſeriem, & catenam, per æterna
conſequentiæ ordines, ſemet implicantem.* De
primis Poëta ait: *Nota Mathematicis gene-
ſis tua.* Secundi ſeipſos, ac alios ſecum, ca-
tenã

tenâ illâ implicant. Vtrique in *Fato* fiunt fatui: illi quia astris, quibus sapiens dominatur, nimiam tribuunt potestatem; isti, quia non satis dispiciunt, quale sit inter facta & facienda discrimen. Nam etsi, quod factum est, infectum fieri nequit; id tamen, quod faciendum est, non ita faciendum est, ut liberè non sit faciendum, aut ut etiam omitti nō possit. Tametsi ergo *Fatum*, prout Ethnici sumebant, significabat aliquam in euentis necessitatem, immo etiam necessitatem in ipso Deo; prout tamen ab Aristotele, & rectè sentientibus accipitur, non solùm non infert necessitatem in Deo, cum Deus liberè ordinet fatum; sed etiam in agentibus liberis creatis non ponit necessitatem, cum causæ proximæ in effectum influentes, influant iuxta modum eius. Quocirca, si sint liberæ, influunt cum libertate, seu libertate non euersâ. Nulla ergo neque à stellis, neque ab vlla serie causarū est *necessitas antecedens*. Ita est, non lucent in cœlo sidera otiosè; alios in iram, alios in flaccidum quendam languorem; alios lætos, subtristes alios gignunt; nulli tamen sanæ mentis homini ingerunt necessitatem, nulli adimunt libertatem. Potest lætus tristi-

stari,

ſtari, & triftis naturâ lætari: neque fatiẽ
 quiſpiam in lætiſſimos cachinnos effuſior
 eſt, quàm cum melancholicus in riſum at-
 que iocum erumpit. Qui autem, ex poſi-
 tura ſtellarum, bella, victorias, incendia,
 nuptias, magnatum mortes, proditiones,
 fœdera, pacem, amicitias, inimicitias pro-
 mittunt & antedicunt, malo aſtro nati, &
 planè calendario indigni ſunt. Nec enim
 merentur, inter Sanctos ſcribi, qui docere
 audent; quod Sancti omnes refutauerunt.

§. III.

*D. Ambroſij, contra fatales ſtellas; ar-
 gumenta & rationes.*

**S. Am-
 broſ. ſu-
 per epift.
 ad Co-
 loſſ. c. 2.**

Pugnat contra fatales ſtellas, cum Apo-
 ſtolo, D. Ambroſius, qui primò aſtologi-
 am hanc oſtēdit, fidelibus eſſe periculoſam,
 his verbis: *Videte, ne quis vos depradetur
 per Philoſophiam & inanem fallaciam, ſecun-
 dùm traditionem hominum, ſecundùm elemen-
 ta huius mundi, & non ſecundùm Chriſtũ &c.*
 Deinde indicat, quinam eiufmodi aſtolo-
 giæ ſe mancipent. *Quia quæ ad præſens ſunt,
 & cernuntur oculis ſuavia, & oblectabilia vi-
 dentur, aliquantos ſeducunt, qui ſpiritualem
 rationem deſpiciendam & ridendam putant de-
 ſperatione futuri, omnem vim aſtris aſignan-
 tes,*

tes, carnali rationi obnoxij, ne grania credenda sint sustolli posse in cœlum, neue lenia, venire ad terras, aut aliquid corporeum, sine rerum admixtione, generari, repugnantes potentia ac providentia Dei. Hanc ergo tertio traditionem vel philosophiam fallacem & inanem appellat, quia non à potentia Dei ordinata est, sed ab imbecillitate ratiocinationis humane, quæ potentiam Dei, intra scientiam suam coarctat.

Quarto docet, in quanta absurda abducatur hæc opinio. Nonnulli natiuitatum, inquit, tentauerunt exprimere qualitates, qualis futurus sit unusquisq, qui natus sit: cum hoc non solum vanum, sed etiam inutile quærentibus, impossibile pollicentibus. Quid enim tam inutile, quàm ut unusquisq, persuadeat sibi hoc esse, quod natus est? Nemo ergo debet vitam suam, studium, morésq, mutare, eniti, quò melior fiat. Sed in ea persuasionem neque probum potes laudare, nec condemnare improbum, qui necessitati natiuitatis suæ respondere videtur. Et quomodo Dominus aut bonis præmia proposuit, aut improbis pœnas, si facit necessitas disciplinam? & conuersionem stellarum cursus informat? Et quid est aliud, quàm hominem de homine exnere, si nihil moribus, nihil institutioni, nihil studio relinquitur? Quinto ex-

Idem lib.

4.

Hexam.

c. 4.

emplis hanc vanitatem euertens pergit :
Quàm multos videmus ereptos criminibus, atq; peccatis, in meliorem ſtatum eſſe conuerſos? Redempti ſunt Apoſtoli, & congregati ex peccatoribus: non utique natiuitatis ſuæ hora, ſed Chriſti eos ſanctificauit aduentus, & hora Dominicæ paſſionis redemit à morte. Latro ille damnatus capitis, ille cum Domino Crucifixus, non beneficio natiuitatis ſuæ, ſed fidei confeſſione ad Paradifi æterna tranſiit. Ionam in mare non vis natiuitatis, ſed diſſimulatio diuine præceptionis præcipitauit, & offenſa: eundemq; cetus excipiens ad iudicium futuri myſtery, poſt triduum, reuoluit, & prophetiæ merito gratiæ reſeruauit. Petrum de carcere, imminente morte perimendum, Angelus Chriſti, non ſtellarum ſeries liberauit. Paulum cæcitas conuertit ad gratiam, & percuſſum à vipera, turbatoq; naufragio, non remedia natiuitatis, ſed deuotionis merita ſeruauerunt. Quid de illis dicimus, qui eorum precibus, cum fuiſſent mortui, reſurrexerunt? Utrum illos ſua natiuitas, an Apoſtolica gratia reſuscitauiſſet? Quid opus fuit, ut ſe jeiunijs periculisq; committerent? ſi ad quod volebant, natiuitatis beneficio poterant peruenire? Quod ſi credidiſſent, dum expectant fatorum neceſſitatem, nunquã perueniſſent ad tantam gratiam. §. IV.

§. IV.

D. Augustini, itemq; D. Chrysostomi, lucu-
lenta, contra Fatum, exempla.

Sextò affert alia exempla Hipponensis
Antistes, cuius hæc sunt: *Fatum ponentes no-
lunt advertere, quòd electo, ad seminandum
agrum, die, tam multa grana in terram simul
veniunt, simul germinant, & exorta segete, si-
mul herbescunt, pubescunt, flavescunt, & ta-
men inde spicas ceteris coæuas, atque (ut ita
dixerim) congerminales, alias rubigo interi-
mit, alias aues depopulantur, alias homines a-
uellunt. Quomodo istis alias constellationes fu-
isse dicturi sunt, quas tam diuersos exitus ha-
bere conspiciunt? An eos penitebit his rebus di-
es eligere, easq; ad caeleste negabunt pertinere
decretum, & solos sideribus subdent homines,
quibus solis in terra Deus dedit liberam volun-
tates? Alterum exemplum, non de segeti-
bus, sed de hominibus ponit, alio loco. De
geminis hominibus plurima plurimumq; diuer-
sa monstremus. Nati enim sunt duo gemini ve-
terum Patrum memoria, ut de insignibus lo-
quar, sic alter post alterum, ut posterior plan-
tam prioris teneret. Et tanta in eorum vita
fuerunt moribusq; diuersa, tanta in actibus di-
sparilitas, tanta in parentum amore dissimili-*

S. Augu-
stin. lib. 5.
de Ciuit.
c. 7.

Eod. l.
c. 3. 4.

F

tudo

Ibid. c. 5.

Ibid. c. 6.

S. Aug.
lib. 2. cõ.
era epi-

tudo, ut etiam inimicos eos faceret inter se ipsa distantia. Unus à matre diligebatur; unus honorem, qui magnus apud eos habebatur, amisit, alter adeptus est. Addit tertium exemplum. Quid est hoc, quòd uno tempore, momento uno, sub una eademq; cali positione, de duabus matribus pariter nati, diuersa fata habent? Subiungit quartum. In ipsis geminorum conceptibus, ubi certè amborum eadem momenta sunt temporum, sepe fit, ut sub eadē constellatione fatali, alter comparetur masculus, alter femina. Nouimus geminos diuersi sexus: ambo adhuc viuunt, ambo etate adhuc vigent. Quorum cum sint inter se similes corporum species, quantum in diuerso sexu potest instituto tamen & proposito vitæ ita sunt dispareres, ut, præter actus, quos necesse est à virilibus distare femineos, ille in officio comitis militet, & à sua domo penè semper peregrinetur; Illa de solo patrio & de rure proprio non recedat. Insuper, quod est incredibilis, si astralia fata credantur, non autem mirum, si voluntates hominum & Dei munera cogitentur, ille coniugatus, illa virgo sacra est: ille numerosam prolem genuit; illa nec nupsit. Quintum denique exemplum ponit in duobus geminis infantibus à meretrice editis, quorum sine baptis-

baptismo expirauit vnus, alius baptizatus erat, ita scribens: *Hic non est fatum, quia nec stella vlla ista decernunt; nec fortuna, quia non fortuiti casus hæc agunt, nec personarum, nec meritorum diuersitas hoc fecerunt: quid restat, quantum ab baptizatum attinet, nisi gratia Dei, quæ vasis factis in honorem gratis datur: quantum autem ad non baptizatum, ira Dei, quæ vasis factis in contumeliam, pro ipsius massæ meritis redditur. Sed in illo, qui baptizatus est, non solum ostenditur adiutorium gratiæ Dei, verum etiam in non baptizato documentum. Adiutorium, scilicet in vasis misericordiæ; in vasis autem iræ documentum. In eis enim ostendit iram, & demonstrat potentiam suam, quia tam potens est bonitas eius, ut bene utatur etiam malis; & in eis notas facit diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quoniam, quod ab iræ vasis exigit iustitia punientis, hoc misericordiæ vasis dimittit gratia liberantis.* Affert D. Chrysostomus & illud Iosephi exemplum, qui fratrum suorum perfidiam ac scelus eleuare, eosque consolari cupiens, non eleuauit, per *Fatum*, aut Homericam *Aten*, seu deam, quæ mala & noxia inferre credita est à Græcis ac Gentilibus, sed per providentiam Dei, qui peccatum illorum,

stolas Pea
lagiano-
rum. c. 7.

Gen. 45.

5.

in gloriam Iosephi, & ipsorum, bonumq; publicum, ordinavit. Dixit enim: *Ego sum frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. Nolite pauere, neq; vobis durum esse videatur, quòd vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum.* Qua excusandi eos, qui nos offenderunt, ratione vtinam etiam nos vteremur, reperiremus, vtique, omnia nobis mala illata in bonum cooperari, & gaudendi potiùs, quàm irascendi caussam haberemus.

§. V.

Quantùm rationi repugnent, qui putant, stellas, veluti Parcas quasdam fatalia nentes, arbitrij libertatem strangulare.

His exemplis accedunt & aliæ rationes, quæ ab his aliisque Patribus in medium afferuntur. Nam Chaldæi isti aut Chaldæizantes, qui vim vitæ necisque tribuunt natiuitati, asserunt, eam minutissimis colligendam esse momentis, quæ nisi obseruantissimè colligantur, maximum esse discrimen, vt adeò statim post Esau, Iacob aliquis gignatur: *Breui enim atomo exiguoq; momento distare natiuitatem inopis & poten-*

S. Am-

tis, egentis & diuitis, innocentis & noxy; & plerumque, eadem hora, generari longauitati debitum, & prima pueritiae aetate moriturum, si reliqua disparia sint, & puncto aliquo discreta. Hoc quemadmodum possunt colligere, respondere. Constitue partum feminae. Obstetrix utique cum primo cognoscit, explorat vagitum, quo natiuitas colligitur, attendit, utrum masculus sit, an femina. Quot vis inter has moras praeterire momenta? Pone Mathematicum preparatum. Nunquid potest vir interesse puerperio? dum mandat obstetrix, audit Chaldaeus, ponit horoscopum in alterius sortem. Iam nati fata migrarunt, de altero queritur, & alterius genitura proponitur. Atque idem: Vitalem, inquit, illum signorum duodecim circuitum in duodecim partes diuidunt: & quia triginta diebus sol duodecimam partem sphaerae eius, quae inenarrabilis habetur, regreditur, quo gyrus solis anni circuitu compleatur, in triginta portiunculas, quas *μειδαι* Graeci vocant, unamquamque duodecim illarum distribuunt portionem; ipsam quoque portiunculam in sexaginta vices conferunt. Rursum unumquodque de illis sexaginta, sexagies secant. Quam incomprehensibile, in quo sexagesimo, tot sexagesime portiunculae natiuitatis momenta constituent:

brof. lib.
 4. Hexa.
 cap. 4.

quant: & qui ſingulorum ſignorum ſit aut motus, aut ſpecies in natiuitate naſcentis? Vnde, cum impoſſibile ſit, tam ſubtiles minutias temporis comprehendere, exigua autem minutia inuehat vniuerſitatis errorem, totum negotium plenum eſt vanitatis. Diſputatores eorum, quæ ſua ſunt, neſciunt, & quo modo aliena nouerunt? Quid ſibi immineat, ignorant, quo modo poſſint alijs, quæ futura ſunt, denunciare? Ridiculum eſt credere. Quia ſi poſſent, ſibi potiùs prouiderent. Hæc Ambroſius: qui addit; nihil mirum eſſe, ſi ibi homines ludantur, ubi ſigna innoxia blaſphemantur: quæ ſi natura noxia eſſe creduntur, Deus ſummus arguitur, ſi fecit, quod malum eſt, & fuit improbitatis amator. Lactantius ita loquitur: De ſapientibus ſtulti, & de ſtultis ſapientes ſæpe naſcuntur; quod quidam fato ac ſideribus aſſignant. Sed non eſt nunc locus de fato diſſerendi. Hoc dicere ſatis eſt; quod etiam ſi aſtra efficientiam rerum continent, nihilominus omnia à Deo fieri certum eſt, qui aſtra ipſa & fecit, & ordinauit. Inepti ergo, qui hanc poteſtatem Deo detrahunt, & opèri eius attribunt. At ne quis exiſtimet, ſaltem à Deo, per aſtra, hominibus imponi neceſſitatem, addit ſtatim. Hoc igitur Dei munere caeſti, atq; præclaro,

Lactant.
lib de o-
pificio
Dei. c. 19.

claro, an utamur, in nostra voluit esse potestate. Hoc enim concessio, ipsum hominem virtutis sacramento religavit, quo vitam posset adipisci. Non posset autem, si in eius potestate, per contrarias stellas, non esset, virtutem exercere, atque astris quocunque demum inclinantibus dominari. Aut quo modo posset virtutem precipere Deus, quam homo, obstantibus astris, non posset exercere?

§. VI.

Quàm multi Astrologorum se se stultitij falli sinant?

Hoc Fato, igitur accusatur Deus, excusatur homo; quia per *Fatum*, ad necessitatem *genitalem*, non ad instituta *morum actus nostri factaq;* referuntur. Frustra ergo leges, frustra iura; immo immeritis præmia, innocentibus supplicia proponuntur. Non enim rectè puniuntur, qui aliter facere non potuerunt. Neque necessitas, sed voluntas præmium meretur. Non igitur stolidum, sed & impia est hæc Fatalis Astrologia. Et tamen quàm innumerabiles, hoc ævo, homines, opinione ista, se sinunt fascinari? Non recensebo jam totos libros, ingenti precio, à summis, medijs, infimis

S. Am-
brof. loc.
cit.

emtos, quibus credunt, omnia describi quæ
sibi sunt euentura. Quàm multi, tanquam
Sibyllæ folium, æstimant libros cum anna-
libus Volufi comparandos, in quibus le-
gunt, signo Arietis ortos præstantiffimos ef-
fe confilio, quòd in grege huiusmodi emineat
pecus: aut locupletiores, quòd vestitum ha-
beat aries naturalem: aut liberales, quòd la-
nam suam aries non inuitus deponat: Laborio-
fos & patientes feruitij, quos nascentes Taurus
aspexerit, quia hoc animal laboriosum & assue-
tum in go spontanea feruituti colla submittit:
Percufforem quoque, cuius natiuitatem scor-
pius in fua parte complexus fit; & malitie ve-
nena reuomentem, eò quòd animal venenatum
fit. Ad arbitrium Astrologi, quàm multi,
dum fe Martios credunt, ad coniunctionem
Martis non folùm bellant, fed etiam præ-
lia committunt? mercaturas alij, alij sce-
ptra prehensant, quia fe fe vel Mercuriales,
vel Iouiales arbitrantur? Fati immo Orci
mancipia. Nummos accipiunt, cum fe homi-
nes hominibus vendunt: dant ifti nummos, vt fe
vanitatibus vendant. Intranr enim ad Mathe-
maticos, vt emant fibi dominos, quales Ma-
thematicis dare placuerit: vel Saturnum, vel
Iouem, vel Mercurium, vel fi quid aliud sacri-
legi

S. Augu-
ftin. fu-
per Ioan.
ferm, 8.

legi nominis. Intrauit liber, ut nummis datis
seruus exiret. Immo verò, non intraret, si li-
ber esset, sed intrauit, quò eum dominus error,
& domina cupiditas traxit. Nunquid hoc
experimur, quoties cynigeri, seu AEgyptij
illi veratores, seu erronei potiùs, apud nos,
circumuagantur? Cum enim illi in vrbes
non admittantur, plenis curiosi vijs ad eos
excurrunt, vaticiniàque immo mendacif-
sima mendacia ab illis mercantur. Vnde
alij minantibus astris tristes, alij spe teme-
rarij, in quantas non incidunt calamitates?
Certè illud mirari satis non possum, non
modò, quòd Calendaria eiusmodi præ-
dictionibus præliorum, cladum, mortium,
fatorum pestilentissima, lucri caussa, non-
nulli extogitare, alij typis vulgare, alij
vendere audeant; sed etiam, quòd tot re-
periant emtores, lectores, creditores: im-
mo à Catholicis Magistratibus ac Principi-
bus, contra tot decreta Pontificum, fulmi-
na Conciliorum, & adeò ipsa etiam iura
legésque ciuiles, edere, vendere, legere,
credere permittantur. Vtinam illud per-
penderent de expellendis incolis ad Israëli-
tas dictum: *Gentes iste, quarum possidebis*
terram, augures & diuinos audiunt: tu au-

Deut. 18.
14.

tē à Domino Deo tuo aliter institutus es, à qua institutione si recesseris, vide, ne & tu extermineris,

§. VI.

Variorum de stella à Magis in Oriente, visa, vel errores, vel opiniones.

Matth. 2.
2.
S. Gregor. homil. 10. in Euang.

At putant, se patrociniū habere sacrae scripturae, in qua Magi aduentus sui causam illam indicant: *Vidimus enim stellam eius.* Sanè D. Gregorius scribit, Priscillianistas docuisse, stellam hanc fuisse *fatum* Christi. Quibus accedunt Albumasar & ex eo author Speculi, quod vulgò Alberto Magno ascribitur, alijq; qui autumāt, Mundi Conditozem, in astris, providentiam suā & ea, quæ per illam facturus est, certis notis signasse, & velut characteribus quibusdam inscripsisse. Vnde existimant etiam, in illa Christi stella, Christi ortum Magos legere potuisse; neque ortum tantum, sed etiam mores, miracula, vitamque vniuersam. Petrus de Aliaco Cardinalis & Archiepiscopus Cameracensis scribit, sub tempus Natiuitatis Christi, fuisse concursum Iouis cum Saturno, in Cancro: *in ipsa verò Christi Natiuitate*, inquit, *Horoscopus erat pars Virginis octaua, (quæ religionis mutationes & partum*

Petrus de Aliaco
Cardin.
& Archiep.
Camerac. q.
30. in Gen.

tum

*rum Virginis significat) in culmine verò cali-
erat Saturnus; in imo autem Sol. Quem Ser-
uatoris Horoscopum in figura spectandum
exhibet Sixtus Senensis.*

Sixt. Sen-
nens. lib.
6. Bibli-
oth. c. 10.

§. VIII.

*In Christi horoscopo, mysteria Christi videri
non potuisse.*

Verùm tametsi hoc de ascensu Virginis &
benigno siderum in Christum nascentem aspectu
fidei non repugnat, vt ait Salmeron; repug-
nat tamen rationi, stellam Magis Christi ex
Virgine ortum, mores, miracula, singulá-
que facta ostendere potuisse. Quo pacto e-
nim Christi ex Virgine ortus, transfiguratio,
Crucifixio, Resurrectio, res tam superna-
turales, arte naturali, qualis dicitur esse A-
strologia, deprehendi potuissent? An cha-
racteres aliqui in ea stella cernebantur? &
litteris fortasse scriptum ibi erat: *Virgo pe-
perit: Christus natus est: Crucifigetur: In ca-
lum ascendet?* At cur eas litteras nemo vi-
dit, præter Magos? & quàm Aquilinum eos
visum habuisse necesse est, vt litteras illas
legere possent? multóque magis Astrologi
nostri, quos plerumq; vel maculæ Solis ex-
cæcant, mirabiles esse debent, si tam pro-
cul legere possunt, quæ inscripta sunt in stel-

lis

lis firmamenti, cùm ſæpe non videant foſſam ante pedes patefactam, in quam cælo defixi prolabuntur. Quid quòd omnis Aſtrogorū obſeruatio experienciã nitatur? Aiunt enim, hoc, & illo, & iſto anno, quando Mars cum Ioue concurrit, in Libra, experti ſumus ſeditiones, rebelliones, ſæua prælia extiſſe. Quare etiam hoc anno, in ſimili concurſu, iterum prælia, ſeditiones & rebelliones exiſtent. Hæc eſt ſeu ars, ſeu coniectura, ſeu ſuſpicio ſpumantis arrogantia. At dicant mihi iſti, quam experienciam habuerint, de Virgine paritura? de natiſturo, paſſuro, aut morituro Deo? Nunquam enim, ante Deiparam, vlla Virgo peperit: nunquam ex homine natus, nunquam paſſus, aut mortuus eſt, ante Chriſtum, Deus. Nullam ergo experienciam, & quod inde conficitur, nullam eiuſcemodi ſcientiam, è ſtella illa, Aſtrogologi habere potuerunt: ſomnia Præſcilliania habuerunt, & phantaſmata delirorum. Age, qui è ſchola iſtorum prodijſti, dic mihi, quid ex Horoſcopo, ſiue concurſu ſtellarum, qui fit, infante, in lucem ex vtero matris prodeunte, colligis? Nempe ex aſcenſu ſtelle Iouis, conijcis, puerum, qui tunc naſcitur,

hila-

hilarem fore ac Iouialem: ex ascensu Martis, fore pugnacem: ex ascensu Lunæ, varium fore ac mutabilem: ex ascensu Saturni, melancholicum fore ac suspicacē, eò quòd hæc sidera, ad eiusmodi complexionem ac inclinationem, naturalem habeant influxum. Demus tibi hoc. At dic, sodes, quænam stella est, quæ ordinem habeat atque influxum, ad effectus supernaturales? ad miracula producenda? ad Verbi diuini Incarnationem? ad edendum partum, illæsa virginitate? ad genus humanum, ab æterna damnatione, redimendū? Hæc talia nonne fateberis, supra omnem vim stellarum, excedere? & à sola supernaturali omnipotentia Dei perfici posse? Non ergo *Fatum* aliquod in stella Magorum est collocandum.

§. IX.

Potius Christum stellam, quam stellam Christo fatum fuisse.

Quod vel inde constat, quia Redemptor noster, vti rerum omnium, ita etiam stellarum est Dominus. Quare non fas est, vt ille stellis, sed stellæ illi subijciantur. *Dum non puer ad stellam, ait S. Gregorius, sed stella ad puerum cucurrit, si dici liceat, non stella fatum pueri, sed fatum stellæ is, qui apparuit, puer fuit.*

S Gregor.
hom. 10.
in Ewang.

S. Augu-
ſtin. lib.
2. contra
Fauft. c. 5.

fuit. Quamobrem rectè Auguſtinus, con-
tra Manichæos dicentes, Chriſtum colliga-
tum eſſe ſtellis, & eſſe ſub fato ſtellarum, ſic
concludit: *Stella illa, quam viderunt Magi,
Chriſto ſecundùm carnem nato, non ad decre-
tum dominabatur, ſed ad teſtimonium ſamula-
batur; nec eum ſubijciebat imperio, ſed indica-
bat obſequio. Atque poſt illa: Non ideò, in-
quit, Chriſtus natus eſt, quia illa extitit; ſed
ideò illa noua exorta eſt, quia Chriſtus natus eſt.
Vnde, ſi dici oporteret, non ſtellam Chriſto, ſed
Chriſtum ſtella fatum fuiſſe diceremus. Ipſe
quippe illi, non illa huic naſcendi attulit cauſa-
ſam. ergo ſunt fata, qua à fando, id eſt, di-
cendo appellata ſunt, quoniam Chriſtus verbum
Dei eſt, in quo, antequam eſſent, dicta ſunt
omnia, non conſortium ſiderum, fatum Chri-
ſti eſt; ſed fatum etiam ſiderum Chriſtus eſt,
ipſam carnem ſub celo creatam ea voluntate aſ-
ſumpſit, qua etiam cælum creauit; ea poteſtate
depoſuit, & recepit, qua etiam ſideribus impe-
rauit.*

§. X.

*De ſtella, cum Chriſto, oritura, vaticini-
um Balaam.*

Quo pacto igitur Chriſtum natum, in
ſtella, Magi viderunt, quando eum non ar-
te A-

te Astrologica, non scientiâ Fati, non notis stellæ inscriptis potuerunt cognoscere? Communis est Basilij, Hieronymi, aliorumque SS. PP. sententia, Christum stellæ nouæ indicio à Magis cognitum, quia, sicut cometæ mortes regum mutationesque regnorum portendunt; ita Balaam vaticinatus erat; cum Christo stellam orituram.

Orietur stella ex Iacob. Magi ergo, vel posteri, vel successores Balaam, Ierosolymam venientes dicebāt: *Ubi est, qui natus est Rex Iudeorum? vidimus enim stellam eius,* quem è vaticinio Balaam, ex prædictione Sibyllæ, deniq; instinctu & reuelatione diuina, stellæ indicio designatum nouimus. Cur enim vaticinium Balaam successores eius latuisset, quod neque Romanis fuit incognitum?

Siquidem & Cicero, & Suetonius, & post illos, etiam Orosius, tradunt, communem famam fuisse, ex Iudæa proditurum regem, qui omnibus dominaretur, quod Gentiles Vespasiano suo falsò tribuerunt; Sibylla autem & Chalcidius Gentilis ac Platonius Philosophus, Christo ex Virgine nascituro. Sibyllæ oraculum tale extat.

*Diuinamq; Magi stellam coluere recentem,
Monstratusq; Dei præcepta sequentibus infans
Est in præsepi.*

Chal-

Num. 24.

17.

Matth. 28

2.

Cic. lib. 2.

de diuina

nat.

Sueton.

in Vespasiano.

Orosius

lib. 6.

cap. 6.

Lib. 8.

orac. Sibyllin.

Sibyllin.

Chalci-
dius in
Timæ-
um Pla-
tonis.

Chalcidius autem ita ſcribit: *Eſt alia ſan-
ctior & venerabilior hiſtoria, quæ perhibet de
ortu ſtelle cuiusdam, non morbos mortēq; de-
nunciantis, ſed deſcenſum DEI venerabilis ad
humana conuerſionis, rerūq; mortalium gra-
tiam: quam ſtellam cum nocturno itinere ſuſpe-
xiſſent Chaldaorum profecto ſapientes viri, &
conſideratione rerum geſtarum ſatis exercitati,
quaſiſſe dicuntur recentem Dei ortum, reper-
tāq; illa maiestate puerili, venerati eſſe, & vō-
ta Deo tanto conuenientia nūcupaſſe.*

§. XI.

De excellentia ſtelle, quæ magis apparuit.

Imperf.
op. au-
thor. ho-
mil. 2.

Imperfecti operis auctor refert, Succel-
ſores Balaam, poſt oraculum eius de ſtella
ex Iacob oritura, per ſingulas ætates, ali-
quos deputaſſe, qui identidem cælum con-
templarentur, vt ſtelle huius ortum, in
monte, qui Victoralis dicebatur, obſerua-
rent; tandēque, cum hi ipſi Magi eius or-
tum præſtolarentur, apparuit eis, inquit,
deſcendens ſuper montem illum Victorialem,
habens in ſe formam quaſi pueri parvuli, & ſu-
per ſe ſimilitudinem crucis; & locuta eſt eis, &
docuit eos, & præcepit eis, vt proficiſcerentur
in Indæam. Proficiſcentibus autem eis, per bi-
ennium, præcedebat ſtella. & neq; eſca neq; po-
tus

rus defecit in peris eorum. Hæc incertæ fidei esse, meritò iudicat Cornelius noster; & ex Apocryphis Sethianorum hæreticorum libris transumpta, ipse fatetur author, & docet Epiphanius. Itaque longè verosimilius est, non visam in stella imaginem, sed Magos, visa stella, secretiori cælestis Numinis afflatu motos, *hanc quasi cæli linguam loquentem audivisse*, eamque radios suos longiores, instar cometæ, versus Iudæam clariùs extendentem, vsque ad cunas Christi profecutos esse. *Dedit aspicientibus intellectum, qui præstitit signum*, ait S. Leo, & *quod fecit intelligi, fecit inquiri; & se inveniendum obtulit requisitus.* Tam scilicet formosa claritas, tamque extraordinaria fuit maiestas stellæ, vt facilè Magi, iam antè de ea à Balaam moniti, aliquid eam diuini portendere arbitrentur. Certè in ea Angelus Magos duxit, sicut olim in *columna ignis* Israëlitas; quæ noua fuit, neq; antè, neq; postea visa; non, vt cæteræ, quarto Mundi die, sed, ipsa nocte Natiuitatis Christi, vel creata, vel producta atque ex aëre condensato efformata; loco, motu, tempore (nam & interdium lucebat) duratione (durauit enim tantùm per 13. dies) magnitudine, subductione sui, &

Cornel.
 de Lap. in
 cap. 2.
 Marth. S.
 Epiphan.
 heres. 26.
 S. Augu-
 stin. serm.
 2. de Epi-
 phan.

Leo serm.
 4. de E-
 piphan.

S. Ignat.
epiſt. 14.

Prudent.
in Hymn.
Epiphan.

oſtentione repetita, nec nõ & ſtatione (ſte-
tit enim ſupra domum, vbi erat puer) ac
ſplendoris excellentia à ceteris aſtris diſcri-
minata. Nam hæc, vt S. Ignatius, qui pau-
lò poſt Chriſtum vixit, teſtatur, *ſtella ful-
ſit, exuperans omnes, quotquot antè fuerant:
lux enim illius erat inenarrabilis, & ſtuporem
incuſſit omnibus aſpicientibus eam rei nouitas:
omnia autem reliqua aſtra unà cum ſole & lu-
na chorus fuère ſtelle illius: ipſa verò claritate
exuperabat omnes.* Immo, ex mente Pru-
dentij, erat *ſtella, quæ ſolis rotam vicit decore
ac lumine.* Idonea igitur fuit, quæ Magos
raperet in admirationem, & incitaret, vt
indagarent, quem portenderet.

§. XII.

*Magorum exemplo, per aſtra & creatu-
ras, ad Deum eſſe ascendendum.*

Hic mihi Magorum inſignem pruden-
tiam, & plenum dignitatis & antiquitatis
exemplum perpendite. Quid enim, con-
ſpecto hoc nouo tam ſplendido meteoro,
fecerunt? An id, velut ſtulti nautæ, ignem
fatum, tanquam Caſtorem & Pollucem,
fratres Helene lucida ſidera, & Numina ma-
ris ac tempeſtatum adorauerunt? An Phæ-
bum ſibi inde aliquem, aut Dianam; aut ne-
potem

pōtem Atlantis finxerunt? Nequaquā: Sed, sicut olim David; iucundissimo siderum intuitu, in amandum siderum conditorē exarsit dicens: *Laudate Dominum, sol & luna; Pfal. 148. laudate eum omnes stelle & lumen; ita & sapientes isti viri, non in creatura submersi sunt, sed ad Creatorem, per creaturæ pulchritudinem, euocari se iudicauerunt. Vidimus enim, inquit, stellam eius, in oriente, & venimus adorare eum. Pari modo & nos agnoscamus, dilectissimi, in Magis adoratoribus, Christi vocationis nostræ fideiq; primitias, & exultantibus animis beata spei initia celebremus, ait S. Leo. Felix qui per hanc, & omnes stellas, se finit ad Christum duci: miser qui se finit abduci ad Fatum, aut, vt illi fidus sit Deus. Siquidem vari sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neq; operibus attendentes, agnouerunt, quis esset artifex: sed aut ignem aut spiritum, citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam (seu Oceanum tanquam Neptunum) aut Solem & Lunam, rectores orbis terrarum putauerunt. Quorum si specie delectati, Deos putauerunt: sciant, quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei*

Pfal. 148.

3.

Matth. 2.

2.

Leo. ferm
2. de Natiu.

Sap. 13. 2.

cap. 2.

cap. 1.

cap. 2.

cap. 3.

ciei enim generator hæc omnia conſtituit. Aut, ſi virtutem & opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis, quoniam, qui hæc fecit, fortior eſt illis: à magnitudine enim ſpeciei & creatura, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.

§. XIII.

Fati neceſſitas, cum quanta impietate ac pernicie aſſeratur?

Reſtat alterum Fati genus, tantò periculoſius, quantò ſubtilius. Qui enim Deum ſciunt omnia prævidere, eiùſque præſcientiam falli non poſſe, indeclinabilem quandam rerum ſeriem & catenã, per æterna conſequentia ordines, ſemet implicantem conſtituunt, quam *Fatum* vocant: quo & rerum contingentiam, & voluntatis delectum libertatẽque, & modum agendi cauſarum particularium è medio tollunt. Ex quo errore etiam alia abſurda conſequentur. Nam, vna cum libertate, homini auferunt merita præmiorum: quia quod ſponte non fit, ſine merito fit. *Quæ enim merces homini Chriſtiano, ſi non ex voluntate, ſed ex neceſſitate curas ſuas & opera componit? Ubi enim directa neceſſitas, ibi inhonorata induſtria;* ait S. Pater. Item Deum faciunt authorem peccati, vt qui homi-

S. Ambr.
l. 4. He-
xam. cap.
4.

hominibus imponat peccandi necessitatem. Quin & Mundo præcipuum quendam adi-
munt ornatum, in quo pulcherrima est va-
rietas, si aliæ causæ necessariò, aliæ contin-
genter, aliæ ex libertate operentur. Quam-
obrem, contra hoc *Fatum*, omnes SS. Pa-
tres, vnanimi consensu, pugnant. Pugna-
verunt & Ethnicorum sapientes, quorum
non nemo, cum seruus vapulans diceret: *In*
fatis fuit, ut furarer: respondit: *in fatis fuit,*
ut vapulares; ita *Fatum Fato* quasi cuneum
cuneo pepulit. Periculosissimus hic diabo-
li laqueus est, quo argutuli, sed non satis
docti capiuntur. Ut ignauiam suam excu-
sent, Deum accusant. *Fatum* obtendunt,
vt firment desperationem. Quid enim ten-
tet, qui aliter facere non potest? aut quid
speret, de quo actum est? Sed, vt insanis istis
vel medicus helleborum porrigat, histori-
am, ex pio authore, vtillissimam dabo.

§. XIV.

Ludouici Landgrauij exemplo, scioli docentur,
à præscientia Dei, contra arbitrij liberta-
tem, non esse argumentan-
dum.

Ex relatione, inquit, cuiusdam viri religiosi Cælarus
cognoui, Ludonicum Lantgranium, patrem Heisterb.
l. 1. c. 27.
6 3 Her-

• *Hermannii Lantgrauy, qui ante hos duos annos defunctus eſt, in errorem periculoſum non ſolum propriae animæ, ſed & ſubditorum ſubſtantiae decidiſſe. Qui cum eſſet prado ac tyrannus maximus, duras ac plurimas in ſibi commiſſum populum faciens exactiones, multas Eccleſiarum ſibi uſurpans poſſeſſiones; & propter hoc, aliâq; plurima mala, à uiris Religioſis corripere, qui ei proponebant, in confeſſione, pœnam malorum, & gloriam electorum, uerbum miſerabile reſpondit. Si prædeſtinatus ſum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnum calorum auferre; ſi præſcitus, nulla bona mihi illud ualent conferre. Et ſicut mihi dicere ſolebat Nonnus Conradus ſenex monachus noſter, de Thuringia partibus oriundus, uerſiculum illum Pſalmiſtæ: Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum, loco prouerbij, ad ſuam excuſationem, arguentibus ſe proponebat. Erat ſiquidem litteratus, & ob hoc amplius induratus. Et, cum ei dicerent uiri trimorati; Domine, parcite animæ ueſtræ; deſiſtite peccare; ne Deus pronocatus peccatorem in peccatis occidat: iterum reſpondit: Cum uenerit dies mortis meæ, moriar; non illum potero bene uiuendo extendere, neq; malè uiuendo præuenire. Volens illum pius Dominus a tanto errore miſeri-*

Pſal. 113.

cor-

corditer renocare, & reducere ad mentem, infirmitate periculosa cepit eum flagellare. Vocatus est medicus eius, vir bonus & discretus, & non solum in Physica, sed etiam in Theologia non mediocriter litteratus. Cui Princeps dixit: Ut vides, infirmus sum valde, adhibe curam, ut possim conualescere. Memor medicus illius erroris respondit: Domine si venit dies mortis vestrae, non vos poterit cura mea morti subtrahere; si verò morituri non estis de infirmitate ista, superflua erit medicina mea. Et ille: Quomodo sic respondes? si mihi non fuerit adhibita cura diligentia, & dieta proposita, potero tam à me ipso, quam ab alijs imperitis negligi, & ante tempus mori. Audito hoc verbo Physicus multum hilaris effectus, data occasione respondit: Domine, si creditis, vitam vestram posse protelari virtute medicinae, quare hoc credere renuitis de poenitentia, & operibus iustitia, quae sunt antidota animae? sine his anima moritur, sine his ad sanitatem, quae est in futura vita, nemo pervenit. Considerans Lant gravior pondus verborum, & quòd rationabiliter perorasset, dixit ei: De cetero esto medicus animae meae, quia per tuam linguam medicinalem Deus liberavit me a maximo errore.

A Fati neceſſitate, omnibus ferè operibus humanis gulam interſtringi.

Poſſet hoc exemplum & alios ab errore hoc liberare, ſi id vellent, apud ſe, ſeriò expendere. Nam, ſi dilemma illud verum eſſet: neque comedere, neque bibere, neque dormire, neq; laborare deberent homines, ſed omnia à *Fato* ſuo expectare ac dicere: Si moriendum mihi eſt, moriar etiam ſi bibam, etiam ſi comedam, etiam ſi dormiam, etiam ſi laborem: ſi non moriendum, non moriar, etiam ſi non comedam, non bibam, non dormiam, non laborem. Igitur neque comedam, ne bibam neque dormiam, neq; ſeram, neq; metam. Hoc pacto argumentatus eſt olim S. Antiftes Mediolanenſis, cōtra eos, qui omnia reuocant ad agendi neceſſitatem, ſcribens: *Cur laborat agricola, & non magis expectat, ut illaboratos fructus, privilegio ſuæ natiuitatis inuehat receptaculis horreorum? Si ita natus eſt, ut ei dinitie atque opes affluant, & ſibi ſpontaneos redditus, ſine ullo ſemine, & labore, terra parturiat: non vomerem aruis imprimat, non curvæ & manus falci admoneat, non legenda vindemia ſubeat expenſam: ſed ultro ei in omnes ſerias fluentia vi-*

S. Ambr.
l. 4. He-
xam. c. 4.

na fundantur, sponte ei oleū nullis inserta caudicibus siluestri olere bacca desudet: nec diffusi aquoris transfretaturus periculum propria salutis sollicitus mercator horrescat, cui otioso potest quadam, ut aiunt, sorte genitali diuitiarū thesaurus allabi. Sed non hac est vniuersorum sententia. Denique impiger depresso aratro terram scindit agricola, nudus arat, nudus serit, nudus sole feruente tostas aestate colligit fruges: & negotiator impatiens flantibus Euris intuto plerunq; nauigio sulcat mare. His talibus quotidianis exemplis clarissimum fit, nullam, in operibus humanis moliendis, Fati necessitatem, libero arbitrio industriæq; vincula iniicere; nec *Fatum*, si quod est, hominis in vtramque partem agendi facultatem excludere.

§: XVI.

Quo sensu Fatalis necessitas tolerari, aut, tanquam vera explicari possit?

Quo intellectu veteres quosdam *Fatum* asserentes, non omnino reiicit D. Augustinus, cuius hæc sunt: *Qui verò non astrorum constitutionem, (sicuti est, cum quidam concipitur, vel inchoatur) sed omnium connexionem serièmq; causarum, qua fit omne, quod fit, Fati nomine appellabant; non multum cum eis*

S. Augustin. lib. 5. de Ciuit. c. 8.

de verbi controuerſia laborandum atq; certandum eſt : quandoquidem ipſarum cauſſarum ordinem & quandam connexionem Dei ſummi tribuunt voluntati & poteſtati, qui optimè & veraciſſimè creditur, & cuncta ſcire antè, quã fiant, & nihil inordinatum relinquere: a quo ſunt omnes poteſtates, quamuis ab illo non ſint omnium voluntates. Ipſam itaque præcipuè Dei ſummi voluntatem, cuius poteſtas inſuperabiliter per cuncta porrigitur, eos appellare *Fatum* ſic probatur. Stoici verba accipe: *Natura*, inquit, *hec mihi præſtat. Non intelligis, te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo. Quid enim aliud eſt natura, quàm Deus, & diuina ratio toti Mundo, & partibus eius inſerta? Quotiens voles, tibi licet aliter hunc authorem rerum noſtrarum compellare &c. hunc eundemq; & *Fatū* ſi dixeris, non mentieris. Nam cum *Fatum* nihil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſſarum, ille eſt prima omnium cauſſa, ex qua cetera pendent. Quacunq; voles illi nomina propriè aptabis, vim aliquam effectumq; celeſtem continentia. Tot appellationes eius eſſe poſſunt, quot munera. Hæc vt ſine errore Stoicorum intelligantur, intelligenda eſt mens Boëtij *Fatum* ſic deſcribentis, vt dicat, illud aliud nihil eſſe, quàm *inherentem rebus**

Senec.
lib. 4 de
Benefici-
is. cap. 7.

Boetius
l. 5. de
conſolat.

rebus mobilibus immobilem dispositionem, per prosa 69
quàm diuina prouidentia suis quæq; necit ordi-
nibus: seu, vt alij clariùs breuiùsq; definiunt,
ordinem caussarum secundarum, diuinam pro-
uidentiam exequentium. Quia autem Deus,
per medias caussas, pleraque, in hoc Mun-
do exequitur, & quæ à Deo sunt, ordinata
sunt, potest illa ordinatio spectari, vel pro-
ut in ipso Deo est, quo pacto prouidentia ap-
pellatur; vel prout est in caussis ordinatis,
& à Deo, ad effectus producendos, directis;
qua ratione ordinatio *Fatum* potest vocari,
estque *ordo rebus mobilibus inherens*, quia
caussæ secundæ in quibus *Fatum* esse dici-
tur, in se spectatæ mutabiles sunt, & hoc
vel illo modo operari possunt; nuncupatur
tamen idem *ordo immobilis*, non in se, vel ab-
solutè, sed ad diuinam prouidentiam, vnde
oritur, relatus. Per eiusmodi autem or-
dinem seu dispositionem, dicitur *diuina pro-
uidentia suis quæque necitare ordinibus*, quia il-
lius interuentu re ipsa, perficit Deus, quæ
apud se statuit facienda. Videt enim om-
nia antè, quàm fiant: & alia quidem abso-
lute statuit facere; alia autem facere, sub
conditione; alia etiam permittere: quæ om-
nia certò præuidet. Vnde illa, vt in scho-
lis

lis loquuntur, *in ſenſu composito*, ſeu poſito, quòd præuideantur à Deo, qui falli non poteſt, neceſſitatem quandam, non *ante-*
cedentem, ſed *conſequentem* accipiunt; quæ libertati non obſtat. Sicut non obſtat libertati urbem, ſua ſponte, ingredientis, quòd eum vigil in turri excubans videat ingredientem. Liberè ingreditur in urbem, & poſſet, non ingredi, ſi vellet, aut ſub ipſa etiam porta reuerti; quod ipſum etiam excubitor è turri videret. Si tamen ponamus, videri eum ingredientem à vigile, neceſſe eſt, eum ingredi, non quidem abſolute, & quantum attinet ad illius liberrimam voluntatem; ſed reſpectiuè, atque in ordine ad illum, qui eum conſpicit intrantem: non enim eum conſpiceret, ſi non intraret; nec poſſet non intrare, ſi intrare conſpiceretur. Hoc intellectu fortasſe Martianus ſcripſit, Parcas eſſe, librarias cælitum, archiuique cuſtodes, quæ ſententias Iouis, orthographæ, ſtudio veritatis, excipiant, apud Poëtas. Nam, in libro vitæ, & in diphtera diuinæ Prouidentię, inſcripta ſunt, quæ ſunt proſpecta: &, ſi proſpecta, vera ſunt: itaque certò atque infallibiliter erunt futura; licet non futura, & adeò etiam

am

am non prospecta esse potuissent, si, qui liberè agunt, aliter agere voluissent.

§. XVII.

Suspectum Patribus, & periculosum Fati nomen, quo bono intellectu possit nominari?

Hanc subtilitatem, quia non satis docti, non satis capiunt, *Fati* nomen antiquis Patribus & suspectum, & periculosum visum est; neque tamen, ob infallibilem Dei providentiam, omnino repudiatum. Hinc circumspectè D. Augustinus ait: *Omnia fato fieri, non dicimus, immo nulla fieri fato dicimus: quoniam fati nomen ubi solet à loquentibus poni, id est, in constitutione siderum, qua quisq; conceptus, aut natus est, quoniam res ipsa inaniter asseritur, nihil valere monstramus. Ordinem autem caussarum, ubi voluntas Dei plurimum potest, neq; negamus, neq; fati vocabulo nuncupamus, nisi fortè ut fatum à fando dictum intelligamus, id est, à loquendo. Non enim abnuere possumus, esse scriptum in litteris sanctis: Semel locutus est Deus, duo, hæc audiui: Quoniam potestas Dei est: &, Tibi, Domine, misericordia, qui reddis unicuiq; secundum opera eius. Quod enim dictum est, semel locutus est Deus, intelligitur, immobiliter, hoc est, incommutabiliter, sicut novit incommutabiliter omnia,*

S. Augustinus. lib. 5. de Civitate. c. 9.

nia, quæ futura ſunt, & quæ ipſe facturus eſt. Hac itaq; ratione poſſemus à fando fatum apel-
 lare, niſi hoc nomen iam in alia re ſoleret intel-
 ligi, quò corda hominum nolumus inclinari. Et
 ibidem. Voluntas noſtra aliquid per ſe valent,
 quia valituras atque facturas ille præſciuit, cu-
 ius præſcientia falli non poteſt. Quapropter, ſi
 mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret,
 magis dicerem, fatum eſſe infirmioris, poten-
 tioris voluntatem, qui eum habet in poteſtate;
 quàm illo cauſarum ordine, quem non uſitato,
 ſed ſuo more, Stoici fatum appellant, arbitri-
 um noſtrae voluntatis auferre. Vbi in compen-
 dio habes, quidquid huc uſque diſputatum
 eſt, nomen *Fati* vitandum Chriſtiano, aut
 ita intelligendum, vt neque ab aſtris, neque
 à cauſarum ordine vis aut neceſſitas libera
 hominis voluntati inferri exiſtimetur; ta-
 metſi Deus, etiam quæ liberè ac contingen-
 ter futura ſunt, neceſſariò & non contin-
 genter, ſed, certò ac infallibiter præuideat,
 & vnicuique, ſecundùm opera eius, quæ
 præuidet, reddere ſtatuat; ſiue præmia, ſe-
 cundùm miſericordiam, ſiue ſupplicia ſe-
 cundùm poteſtatem. Hinc ſicut à Quinti-
 liano, ſua quiſq; *Fortuna* faber, ita etiam ſui
 dici quiſque poteſt *Fati* author; prout enim
 ſe ge-

se gerit, sic recipit. Sic Deus infallibiliter recepturum vidit, sic ab æterno, visis delictis, aut meritis, incommutabiliter statuit: sic facta, antequam fierent, iudicauit. Quade causa rectè Sophonias dixit: *Querite Dominum omnes mansueti terra, qui iudicium eius estis operati*: ita enim estis operati, sicut Deus ab æterno præuidit iudicauitque, vos mercede dignos; *querite ergo Dominum*, ut ab eo, quod meruistis, accipiatis. At quærat aliquis, si homines, *Fato* non aguntur, sed diuina prouidentia omnia contingunt, quamobrè tanti *Casus* humana rotent? posset enim utique cælestis illa sapientia hominem, per compendia, ducere. Huic quæstioni etsi sufficerent causæ *Casuum* superioris allatæ, paulò tamen deductiùs, est respondendum.

Sophon.

2. 3.

CAPVT. V.

Rectas esse vias, etiam cùm Deus, per mirabiles hominem casus, & varias utriusq; fortunæ ambages, deducit, illustri historia docetur.

§. I.

Ambagiosas quoq; vias, per quas hominem ducit Deus, esse rectas.

Olim